

BAAC

ONDERZOEKS- EN
ADVIESBUREAU

Helvoirt Plangebied Centrum

Inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven

BAAC rapport A-10.0419

augustus 2011

Auteur:

drs J. van Horssen

Status:

Definitief

Colofon

ISSN 1873-9350

Redactie: drs. R. van der Mark
Teksten: drs. J. van Horssen
Veldwerk: drs. R. van der Mark, drs. M. Kalshoven, drs. J. van Horssen
Tekeningen: drs. T. Beukelaar
Copyright: Bureau Verkuylen, Den Bosch / BAAC bv, 's-Hertogenbosch.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Verkuylen en/of BAAC bv te 's-Hertogenbosch.

BAAC bv
Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en
Cultuurhistorie.

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Bergsingel 81-85
7411 CN Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 618 430
E-mail: deventer@baac.nl

Inhoud

	■ Samenvatting	7
1	■ Inleiding	9
	1.1 Onderzoekskader	9
	1.2 Ligging en aard van het terrein	9
	1.3 Administratieve gegevens	10
2	■ Landschappelijke, historische en archeologische achtergrond	11
	2.1 Landschappelijke achtergrond	11
	2.2 Historische achtergrond	12
	2.3 Archeologische achtergrond	13
3	■ Vraagstelling	15
4	■ Werkwijze	17
5	■ Resultaten	19
	5.1 Bodemopbouw	19
	5.2 Sporen	21
	5.3 Vondsten	23
6	■ Conclusie, waardering en advies	25
	6.1 Conclusie	25
	6.2 Waardering	25
	6.3 Advies	26
7	■ Beantwoording van de onderzoeksvragen	27
8	■ Literatuur en bronnen	29
	■ Bijlagen	
	Bijlage 1. Sporenlst	
	Bijlage 2. Allesporenkaart	

Samenvatting

BAAC bv heeft in mei 2011 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Helvoirt Centrum, fase 3. De aanleiding voor het onderzoek vormt de voorgenomen bouw van een nieuw schoolgebouw, woningen en parkeervoorzieningen. Bij een eerder uitgevoerd archeologisch bureau- en booronderzoek heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting gekregen op grond van de aanwezigheid van een gedeeltelijk intact esdek.

Bij het onderzoek bleek het grootste deel van het terrein tot in de natuurlijke ondergrond verstoord te zijn. Alleen aan de westkant van het plangebied, onder het Martinipad, is de onderkant van het oorspronkelijke esdek nog intact. Hier zijn drie greppels onder het esdek aangetroffen. Twee greppels volgen de huidige percelering, de derde greppel heeft een afwijkende oriëntering en kan mogelijk middeleeuws of ouder zijn. In de greppels en in het esdek is geen vondstmateriaal aangetroffen zodat het niet waarschijnlijk is dat er zich een vindplaats in de directe omgeving bevindt.

Voor het plangebied wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd vanwege de aanzienlijke verstoring en de geringe archeologische waarde van de greppels.

Afb. 1.01 Ligging van fase 3 van het plangebied Centrum.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van Bureau Verkuylen heeft BAAC bv in Mei 2011 een inventariserend veldonderzoek doormiddel van proefsleuven uitgevoerd in het Plangebied Centrum in Helvoirt, gemeente Haaren.

Het plangebied is de derde fase van het project. De fasen 1, 2 en 4 zijn eerder archeologisch onderzocht.

De aanleiding voor het onderzoek vormt de voorgenomen bouw van een nieuw schoolgebouw, woningen en parkeervoorzieningen.

In 2010 is door BAAC een bureau- en inventariserend veldonderzoek doormiddel van boringen uitgevoerd in de fasen 1 tot en met 4 van het plangebied.¹ Op basis van de aanwezigheid van een gedeeltelijk intact esdek heeft een deel van het fase 3 een hoge archeologische verwachting gekregen. Naar aanleiding hiervan is door BAAC geadviseerd om bij geplande bodemingrepen dieper dan 60 cm -mv een inventariserend veldonderzoek doormiddel van proefsleuven te laten uitvoeren. Dit advies is door het bevoegd gezag, de gemeente Haaren, overgenomen.

1.2 Ligging en aard van het terrein

Het onderzoeksgebied ligt ten zuiden van de Kastanjelaan en ten noorden van het Martinipad, tussen de Kerkstraat, Torenstraat en Kloosterstraat in Helvoirt. Het plangebied was op het moment van het onderzoek in gebruik als speelveld, speelplein (van de basisschool) en openbare parkeerplaats.

1 Bergman 2010

1.3 Administratieve gegevens

Provincie:	Noord-Brabant
Gemeente:	Haaren
Plaats:	Helvoirt
Toponiem:	Plangebied Centrum, fase 3
Datum onderzoek:	2 - 3 mei 2011
BAAC projectnummer:	A-10.0419
Coördinaten:	W 144.153/405.071 N 144.211/405.126 O 144.294/405.052 Z 144.241/404969
Oppervlakte plangebied:	circa 1 ha
Oppervlakte onderzoeksgebied:	circa 1 ha
Onderzoeksmeldingsnummer:	46379
Onderzoeksnummer	36340
Soort onderzoek:	IVO-P
Opdrachtgever:	Bureau Verkuylen Veemarktkade 8 5222 AE Den Bosch Tel.: 073 6231313
Contactpersoon:	dhr. R.J. Verkuylen rjverkuylen@bureauverkuylen.nl
Bevoegde Overheid:	Gemeente Haaren Mgr. Bekkersplein 2 Postbus 44 5076 AV HAAREN Tel: 0411 627282 Fax: 0411 627298
Contactpersoon:	dhr. A. Engelse Tel.: 0411 627272 a.engelse@haaren.nl
Uitvoerder:	BAAC bv Graaf van Solmsweg 103 5222 BS 's-Hertogenbosch 073-6136219
Projectleider BAAC bv:	R. van der Mark Senior KNA-archeoloog r.vandermark@baac.nl
Bewaarplaats documentatie en vondsten	Momenteel op het BAAC-kantoor te 's-Hertogenbosch; deze worden te zijner tijd overgedragen aan het Provinciaal Depot Bodemvondsten Brabant

2 Landschappelijke, historische en archeologische achtergrond

2.1 Landschappelijke achtergrond²

Het plangebied ligt in het zuidelijke pleistocene zandgebied.³ Het gebied is vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd op de geomorfologische kaart⁴, maar door de geomorfologische eenheden uit de omgeving te extrapoleren kunnen in het plangebied dekzandruggen al dan niet met een oudbouwlanddek verwacht worden. Alleen hogere dekzandruggen worden op de geomorfologische kaart weergegeven. Een dergelijke dekzandrug komt direct ten oosten van de bebouwde kom van Helvoirt voor. Dekzand wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel.⁵

Het klimaat is tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien van 118.000 tot 10.000 jaar geleden, van invloed geweest op de vorming van het huidige landschap. Tijdens de koudste periodes van het Weichselien bestond het landschap uit een poolwoestijn of toendra. Doordat in deze periodes weinig vegetatie aanwezig was, kon lokaal zand gemakkelijk door de wind worden verplaatst.⁶ Dit zand werd als een afdekkend pakket afgezet en wordt dekzand genoemd. Het dekzandreliëf bestaat voor het grootste gedeelte uit dekzandruggen en dekzandwelingen. De ruggen zijn vaak duidelijk te zien en kunnen meer dan 1,5 m boven hun omgeving uitsteken. De dekzandwelingen zijn minder geaccidenteerd en zichtbaar. Behalve deze reliëfrijke gebieden zijn er ook gebieden waar het dekzand in de vorm van vlakten is afgezet en lokaal verspoeld is door het water van de in het voorjaar smeltende sneeuwmassa's.

Kenmerkend voor dekzand zijn de afgeronde korrels en het goed gesorteerde fijne zand. Op grond van een eventueel aanwezige bodem kan de top van het dekzand in twee pakketten worden opgedeeld (Jong Dekzand I en II). Op de overgang tussen deze twee pakketten is op sommige plaatsen een dunne bodem gevormd.⁷ Deze laag staat bekend als de Laag van Usselo en vertegenwoordigt een oude begroeiingshorizont die zich ontwikkeld heeft op een voormalig landoppervlak of als een veenlaag. Deze laag dateert uit het Bølling- en/of Allerød-interstadiaal, een warmere periode in de laatste ijstijd.

In het Holoceen, dat na de laatste ijstijd begon, werd gedurende een warmer en vochtiger wordend klimaat het dekzandreliëf door vegetatie vastgelegd. De vegetatie verhinderde verstuing en erosie van de dekzanden, waardoor zich een bodem kon gaan vormen.

Het plangebied is vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd voor de bodemkaart, maar in het plangebied kan een zwarte enkeerdgrond verwacht worden.⁸ Enkeerdgronden zijn zandgronden met een niet-vergraven, dikke humushoudende bovengrond (Aa-horizont van minimaal 50 cm dik). Deze dikke humushoudende bovengrond wordt ook wel een plaggendeek of esdek genoemd.

- 2 Delen overgenomen uit Bergman 2010.
- 3 Berendsen, 2000.
- 4 Stiboka/RGD, 1983.
- 5 De Mulder et al. 2003.
- 6 Berendsen, 1998.
- 7 Berendsen, 1998.
- 8 Stiboka, 1969.

Dit plaggendek is ontstaan door het eeuwenlang opbrengen van gemengde plaggen en potstalmest op de akkers. De plaggen werden gestoken op nabij gelegen gras-, bos- of heidepercelen en in de potstal gelegd om de uitwerpselen van het vee op te vangen. De plaggen werden met de uitwerpselen en nederzettingsafval vervolgens als mest op de akkers gebracht. Op een akkercomplex op arme zandgrond konden zo gedurende langere tijd gewassen worden verbouwd, zonder dat de bodemvruchtbaarheid daarbij uitgeput raakte. De *hoge zwarte enkeerdgronden* hebben meestal een zandige tot zwak lemige bodem.

Bij het booronderzoek is gebleken dat in het plangebied een afwisseling voorkomt van sterk verstoorde bodems en bodems met een plaggendek met daaronder een deels intact podzolprofiel.⁹ De verstoorde bodems kenmerken zich door een sterk gevlekte bovengrond al dan niet met een bijmenging van hard gebakken baksteen of anderszins recent puin, waarbij de bovengrond met een scherpe grens overgaat in de ongeroerde bodem van de C-horizont. In twee boringen aan de westkant van het sportveld is onder een laag opgebrachte of geroerde grond een plaggendek aangetroffen, waar een begraven A-horizont of oude akkerlaag onder voorkomt. De top van de begraven bodem ligt hier op 80 cm beneden maaiveld. De A-horizont gaat geleidelijk met 5 tot 15 cm dikke B- en BC-horizonten over in de C-horizont. In een boring ten noorden van het schoolgebouw komt onder een pakket verstoorde grond vanaf 100 cm beneden maaiveld een B-horizont voor. Aan de westrand van het plangebied is in een voormalige laagte geboord. Hier is de laagte gedempt met plaggenmateriaal en is de grond vervolgens geëgaliseerd. De top van de C-horizont ligt hier op 185 cm beneden maaiveld. In de overige boringen ligt deze op circa 110 cm beneden maaiveld.

De C-horizont bestaat uit dekzand, fluvioperiglaciale afzettingen of Brabantse leem.

Het dekzand bestaat over het algemeen uit kalkarm matig fijn zand, terwijl de fluvioperiglaciale afzettingen voornamelijk bestaan uit zand met enkele grovere zand- of grindlaagjes. Op die plaatsen waar het smeltwater tijdelijk niet kon wegstromen, is een sterk gelaagde leem afgezet die Brabantse leem wordt genoemd.

2.2 Historische achtergrond¹⁰

De ligging van archeologische vindplaatsen is in hoge mate bepaald door het landschap. De eerste mensen vestigden zich op de hogere delen in het landschap in de buurt van beek- en rivierlopen. Hoger gelegen gebieden kenden een toenemende bevolkingsdichtheid en zijn vaak continue bewoond geweest tot in de Romeinse tijd. De bevolkingsdichtheid nam aan het einde van de Romeinse tijd sterk af, en nam in de middeleeuwen weer toe.¹¹ Slecht ontwaterde gebieden werden zelden of nooit als woonplaats of begraafplaats gekozen, maar werden, zoals blijkt uit losse archeologische vondsten wel bezocht. Door de toenemende bevolking vanaf de middeleeuwen veranderde het landschap en werd het in cultuur gebracht. Bos werd gekapt en veen werd ontgonnen. Door begrazing met schapen kreeg het potentieel aan natuurlijke vegetatie geen

9 Bergman 2010.

10 Delen overgenomen uit Bergman 2010.

11 De Bont, 1993.

groeikans meer en ontstonden heidevelden. Betere gronden werden gebruikt als landbouwgrond. Verspreid in het landschap werden kleine boerenbedrijven gevestigd op verhogingen in het landschap waarop landbouw werd bedreven. De grond op de dekzandruggen werd vruchtbaar gemaakt met schapenmest en heideplaggen waardoor essen of enken zijn ontstaan. De naam Helvoirt is ontstaan als samenvoeging van de toponiemen: hel en voorde. Een hel is woeste drassige grond, waar een doorwaadbare doorgang, een weg door de broeklanden (voorde) aanwezig is.

Helvoirt is in de middeleeuwen als agrarisch dorp ontstaan langs een weg tussen de weteringen de Broekleij en Raamse Loop. Langs deze weg werd in de 12e eeuw op circa 700 m ten zuiden van het plangebied de eerste kerk van Helvoirt gebouwd.¹² Vanaf de tweede helft 19e eeuw werd een tweede kern rond de huidige Kerkstraat en Kastanjelaan gebouwd. Na de tweede wereldoorlog werden de bouwlanden tussen de twee kernen bebouwd. Uit de naamgeving van de weteringen Broekleij en Raamse Loop valt op te maken dat ze gegraven zijn. Vermoedelijk hebben de waterlopen ooit een natuurlijke loop gehad in een dalvormige laagte.

2.3 Archeologische achtergrond¹³

Het plangebied is op de Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Brabant en op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) niet gekarteerd. Binnen een straal van 500 rondom het plangebied bevinden zich geen archeologische monumententerreinen. Op circa 500 m ten zuiden van het plangebied staat een archeologische waarneming geregistreerd die is gerelateerd aan de laat middeleeuwse kerk van Helvoirt.¹⁴

Bij een archeologische booronderzoek dat ten behoeve van centrumplan Helvoirt fase 1 is uitgevoerd, bleek de bodem tot in de C-horizont verstoord te zijn.¹⁵

Voor een terrein op circa 100m ten noorden van het plangebied zijn een bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek uitgevoerd, waarbij geen enkeerdgrond is aangetroffen en de bodem lokaal verstoord bleek te zijn.¹⁶ Op een terrein op circa 300 m ten zuidwesten van het plangebied is door het ARC een karterend booronderzoek uitgevoerd. Op grond van de aanwezigheid van een intact esdek werd een sloopbegeleiding en een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.¹⁷

12 Cultuurhistorische Inventarisatie Noord-Brabant.Gemeente Helvoirt, 1987

13 Overgenomen uit Bergman 2010.

14 <http://archis2.archis.nl:waarneming/44229>

15 <http://archis2.archis.nl:onderzoeksmelding/36834>

16 <http://archis2.archis.nl:onderzoeksmeldingen/35954> en 38290

17 <http://archis2.archis.nl:onderzoeksmelding/27819>

3 Vraagstelling

Voor het uitgevoerde onderzoek is een programma van Eisen (PvE) opgesteld waarin de volgende onderzoeksvragen zijn geformuleerd:¹⁸

1. Zijn in het onderzoeksgebied vindplaatsen aan te wijzen?
2. Hoe is het gesteld met de gaafheid en de conserveringsgraad van het bodemarchief ter plaatse?
3. Wat is de aard, omvang en begrenzing van archeologische sporen en sporenclusters?
4. Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
5. Wat is de datering van de sporen?
6. Wat is de conserveringsgraad van sporen en verschillende materiaalcategorieën?
7. Wat is de relatie tussen de vindplaats en het landschap?
8. Wanneer is de archeologische site als woonplaats in onbruik geraakt?
9. Hoe verhouden de resultaten van het proefsleuvenonderzoek zich tot die van het vooronderzoek?

18 De Winter 2010.

4 Werkwijze

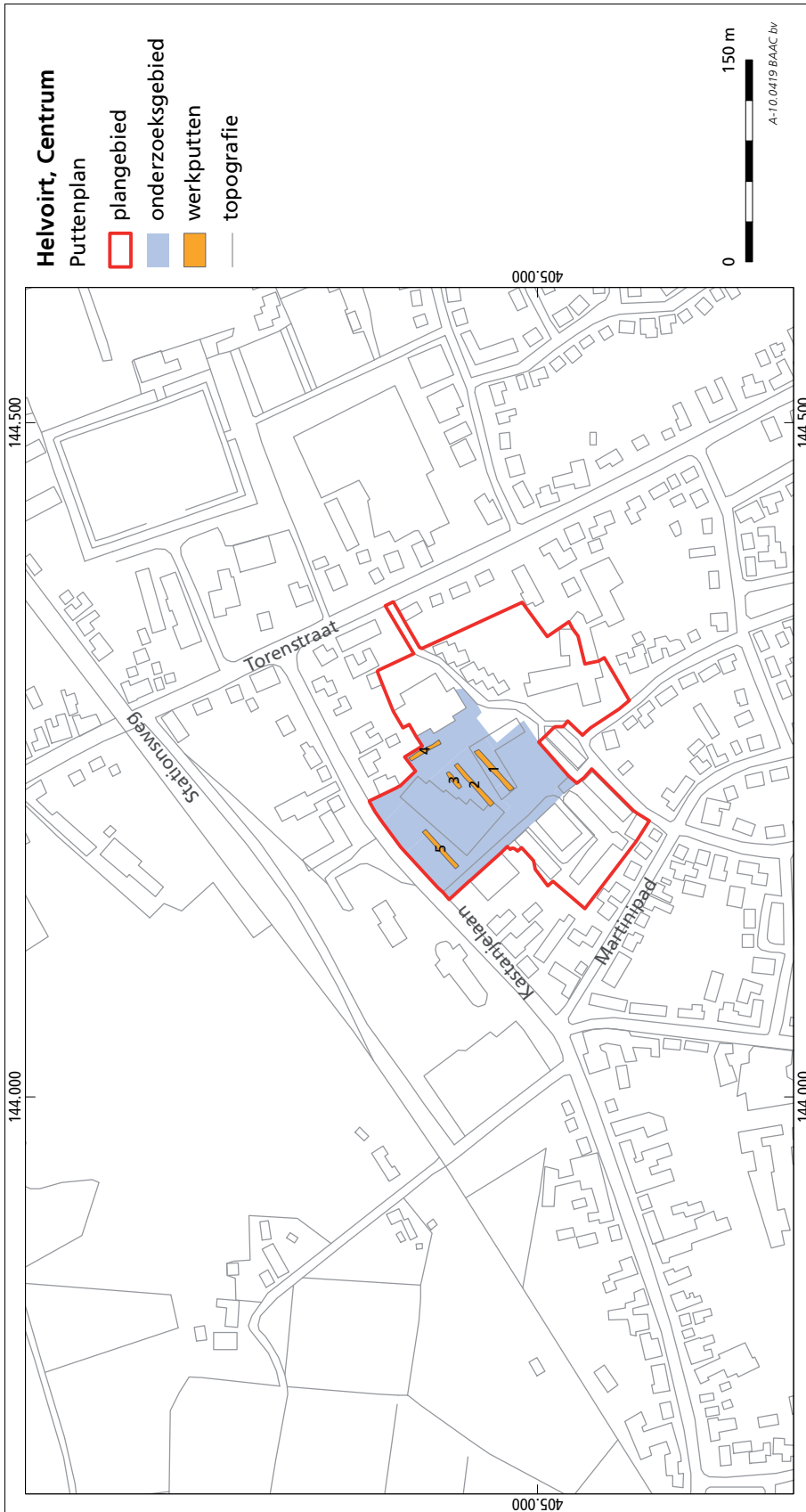
Tijdens het veldwerk is zo goed mogelijk de opgravingstrategie gehanteerd zoals is opgesteld in het Programma van Eisen.¹⁹

Er zijn vijf proefsleuven aangelegd: drie van circa 40 m lang, één van 26 m en één van 15 m. Alle sleuven zijn vier meter breed. In totaal is circa 632 m² onderzocht, hetgeen neerkomt op een dekkingsgraad van 6,3%, op de circa 1 ha die het onderzoeksgebied inneemt. Het puttenplan is bij benadering aangelegd zoals voorgeschreven in het PvE, omdat er rekening moest worden gehouden met hekwerken, straatmeubilair en plantsoenen

In de putten is één opgravingsvlak aangelegd direct onder de bouwvoor of de volledig verstoorde bovenlaag, in de archeologisch leesbare B/C-horizont. Het verdiepen van de sleuven vond daarbij laagsgewijs plaats, waarbij gecontroleerd werd op eventuele jongere sporen en vondstmateriaal op een hoger niveau. Het opgravingsvlak is gefotografeerd en digitaal ingetekend met behulp van een Robotic Total Station en gekoppeld aan het RD-stelsel doormiddel van een GPS. De gedigitaliseerde vlaktekeningen zijn ten slotte in een Geografisch Informatie Systeem (GIS) verwerkt.

Om de 20 m zijn profielkolommen afgestoken, gefotografeerd en getekend op schaal 1:20. Alleen in het middendeel van put 5 is geen profielkolom opgenomen vanwege de diepte van de recente versterking. Alle sporen zijn gecoupeerd, gefotografeerd, getekend op schaal 1:20 en afgewerkt.

19 De Winter 2010.

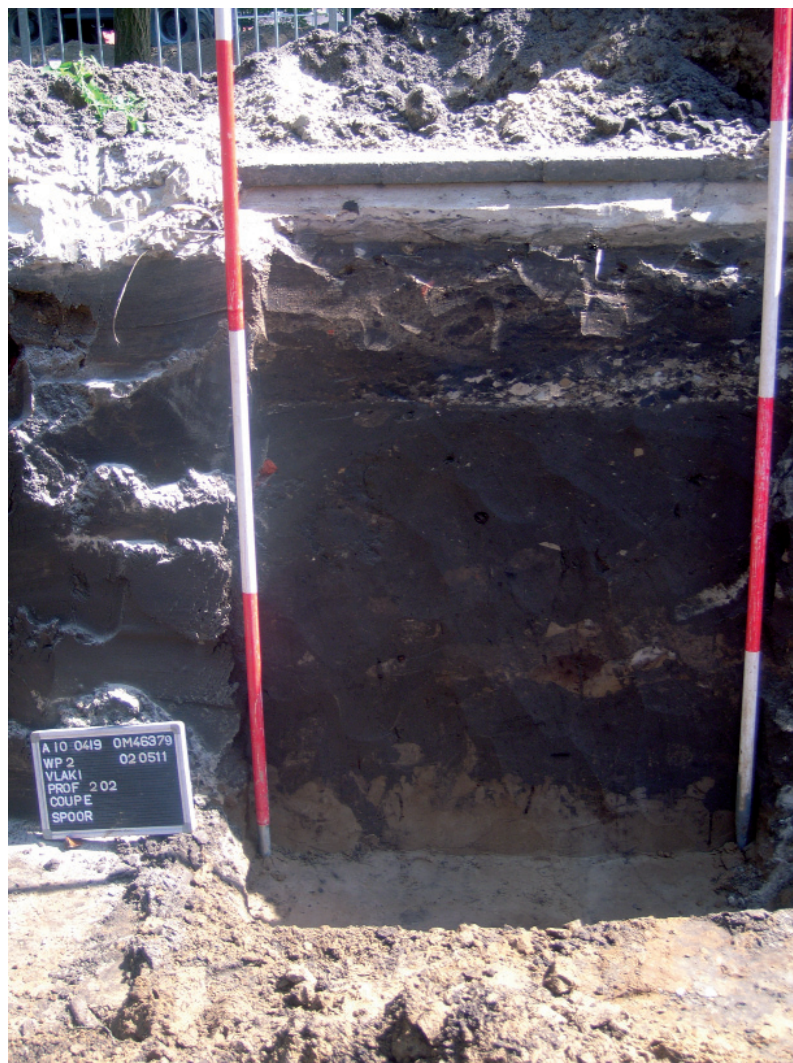

Afb. 4.01 Puttenplan.

5 Resultaten

5.1 Bodemopbouw

In de putten 1, 2 en 3 is de bodem tot 120 cm onder maaiveld, ruim in de natuurlijke C-horizont, verstoord. In put 1 bestond de verstoring uit schoon zand op een korrelaag, vermoedelijk aangebracht als grondverbetering voor het daar gelegen sportveld. In de putten 2 en 3 waren lange 20 cm brede sporen te zien van het diepploegen of omwoelen van de bodem. Het verstoorde pakket bestond deels nog uit donker bruin grijs zand, vermoedelijk van het oorspronkelijke akkerdek.

Afbeelding 5.01: Verstoorde bodem in profielkolom 2.02.

In put 4 was de bovenste 60 tot 100 cm verstoord. Daaronder bevond zich nog een circa 50 cm dikke compacte akkerkaag, vermoedelijk het restant van een esdek. Het esdek was echter grotendeels door latere kuilen vergraven. In put 5 was de bodem tot circa 80 cm onder maaiveld verstoord. Aan de noordoostkant van de put bevond zich onder de verstoring een ten minste 60 cm dik pakket van fijn gelaagd geel, bruin en grijs dekzand met roodbruine brokjes. De zandlagen waren horizontaal maar leken deels afgeschoven te zijn. Mogelijk betreft het een pakket secundair verspoeld dekzand. Vanwege het ontbreken van humus is het aannemelijk dat dit pakket al in de laatste IJstijd, het Weichselien, is ontstaan in een omgeving met traagstromend water.²⁰ In het zuidwestelijke profiel in put 5 bestond de natuurlijke bodem, evenals in de andere putten, uit zeer fijn licht bruin tot geel zand.

Afb. 5.02: Natuurlijke gelaagdheid in het dekzand in profielkolom 5.01.

²⁰ Mededeling D. Voeten, fysisch geograaf.

5.2 Sporen

In put 2 bevonden zich onder de verstoring twee parallelle noordwest-zuidoost georiënteerde greppels. De greppels hadden een losse zeer humeuze vulling, mogelijk veraard veen. Ze waren ongewoon smal en diep. Hoewel er geen vondstmateriaal uit de greppels is gekomen geeft de vorm en de vulling aanleiding te vermoeden dat ze vrij recent zijn.

Afb. 5.03: Greppel in put 3 in profielkolom 2.01.

In put 4 werden onder het restant van het esdek drie greppels aangetroffen. Twee van de greppels, S4003 en S4004, lagen parallel en hadden een zuidwest-noordoost oriëntering. De zuidelijkste greppel S4003 had een bruin en geel gevlekte vulling. De noordelijkste greppel had een donker bruine humeuze vulling, van mogelijk veraard veen.

Afb. 5.04: Greppels S4003 en S4004 in profielkolom 4.02.

In de noordhoek van put 4 bevond zich een greppel met een noordwestwest-zuidoost oëriëntering en een bruine humeuze vulling, S4005.

Afb. 5.05: Greppel S4005 in profielkolom 4.03.

In geen van de greppels werden vondsten aangetroffen. Ook zaten er geen baksteenfragmentjes in.

Behalve de greppels bevonden zich in put 4 diverse kuilen die door het esdek heen zijn gegraven. De onregelmatig gevormde kuilen bevatten deels recente verbrande rotzooi (plastic, blikjes etc.).

5.3 Vondsten

Bij het onderzoek zijn vrijwel geen vondsten aangetroffen. Alleen in put 5 bevond zich in de verstoorde laag een natuurstenen bouwfragment van grijze hardsteen uit de tweede helft van de 19^e eeuw. Dit fragment was echter te zwaar om te kunnen tillen.

Afb. 5.06: Zichtbare deel van het, vermoedelijk 19e eeuwse bouwfragment, in put 5.

6 Conclusie, waardering en advies

6.1 Conclusie

Het plangebied is voor het grootste deel in recente tijd verstoord. De twee parallelle greppels die zijn aangetroffen onder de verstoring in put 2 zijn in verband te brengen met een perceelsscheiding zichtbaar op de kadasterkaart van 1832.²¹ Alleen in het oostdeel van het plangebied, put 3, is in gehavende staat de onderkant van het oorspronkelijke esdek nog aanwezig. Onder het esdek bevonden zich drie greppels. De drie greppels waren verschillend van vorm en vulling zodat ze vermoedelijk uit verschillende fasen komen. In de greppels is geen vondstmateriaal aangetroffen zodat ze niet gedateerd kunnen worden. De twee parallelle greppels in het midden van put 3 zijn mogelijk ook in verband te brengen met de 19^e eeuwse percelering. Opvallend is dat de greppel aan de noordkant van put 3 een afwijkende noordwestwest-zuidoost oriëntering heeft. Mogelijk is deze greppel middeleeuws of ouder van oorsprong. Het ontbreken van vondstmateriaal in put 3 doet veronderstellen dat de greppels niet in de directe omgeving van een woonplaats liggen.

6.2 Waardering

Archeologische resten worden op behoudenswaardigheid getoetst door ze volgens vastgestelde criteria te beoordelen.²² De criteria zijn onderverdeeld over de waarden *beleving*, *fysieke kwaliteit* en *inhoudelijke kwaliteit*. De waarde *beleving* is alleen aan de orde als de archeologische resten bovengronds zichtbaar zijn. Dat is hier niet het geval.

De *fysieke kwaliteit* betreft de situatie van de archeologische resten in het plangebied.

De gaafheid van de archeologische sporen is laag. Het grootste deel van het terrein is tot in de C-horizont verstoord zodat hier alleen diepe sporen kunnen worden aangetroffen. Aan de oostrand van het plangebied is de onderkant van het oorspronkelijke esdek nog aanwezig, maar flink vergraven, waardoor sporen nog maar gedeeltelijk aanwezig zijn. De conservering van de archeologische vondsten kan niet worden bepaald omdat geen vondsten zijn aangetroffen.

De *inhoudelijke kwaliteit* betreft het belang van de vindplaats voor de archeologische kennis in de regio.

De zeldzaamheidswaarde is laag. Perceleringsgreppels zijn een algemeen verschijnsel.

De informatiewaarde is laag. De historische percelering is ook terug te vinden

²¹ www.watwaswaar.nl

²² Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.2, bijlage IV Waarderen van vindplaatsen.

op oude kaarten, zoals de kadasterkaart uit 1832.

De ensemblewaarde is laag. De greppels zijn niet in verband te brengen met een woonplaats.

Archeologische waarderingstabel volgens KNA 3.2				
Waarden	Criteria	Scores		
		<i>Laag</i>	<i>Midden</i>	<i>Hoog</i>
Beleving	Schoonheid	NVT		
	Herinneringswaarde	NVT		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	1		
	Conservering		2	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	1		
	Informatiewaarde	1		
	Ensemblewaarde	1		
	Representativiteit	Niet van toepassing		

Tabel 1. Waarderingstabel.

In de bovenstaande tabel zijn de criteria gescoord. De archeologische resten in het plangebied scoren 3 punten voor de fysieke kwaliteit en 3 punten voor de inhoudelijke kwaliteit. Een vindplaats wordt als behoudenswaardig aangemerkt als de fysieke kwaliteit meer dan 4 punten heeft of de inhoudelijke kwaliteit meer dan 6 punten. Op grond van deze scores zijn de archeologische resten in het plangebied niet behoudenswaardig.

6.3 Advies

Voor het plangebied wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd. Door de verstoring zijn de archeologische resten grotendeels verdwenen. Hoewel in put 3 wel sporen zijn aangetroffen zijn er geen aanwijzingen dat zich hier een behoudenswaardige archeologische vindplaats bevindt.

7 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- 1. Zijn in het onderzoeksgebied vindplaatsen aan te wijzen?*
Bij het onderzoek zijn geen sporen aangetroffen die op een vindplaats wijzen.
- 2. Hoe is het gesteld met de gaafheid en de conserveringsgraad van het bodemarchief ter plaatse?*
Het grootste deel van het plangebied is tot in de natuurlijke ondergrond verstoord. Alleen aan de oostelijke rand van het plangebied (put 3) is de onderkant van het oorspronkelijke esdek plaatselijk nog intact.
- 3. Wat is de aard, omvang en begrenzing van archeologische sporen en sporenclusters?*
Aan de oostrand van het plangebied zijn drie greppels onder het oorspronkelijke esdek aangetroffen.
- 4. Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*
Er zijn geen archeologische vondsten gedaan.
- 5. Wat is de datering van de sporen?*
Door het ontbreken van vondsten konden de sporen niet worden gedateerd.
- 6. Wat is de conserveringsgraad van sporen en verschillende materiaalcategorieën?*
Het grootste deel van het plangebied is zodanig verstoord dat geen sporen meer zijn te verwachten. Aan de oostkant van het plangebied bevonden zich nog de deels verstoorde restanten van greppels onder het esdek.
- 7. Wat is de relatie tussen de vindplaats en het landschap?*
NVT
- 8. Wanneer is de archeologische site als woonplaats in onbruik geraakt?*
NVT
- 9. Hoe verhouden de resultaten van het proefsleuvenonderzoek zich tot die van het vooronderzoek?*
Naar aanleiding van het booronderzoek werd verwacht dat het esdek in delen van het plangebied nog intact was. Bij dit onderzoek bleek dit voor het grootste deel van het plangebied niet het geval te zijn.

8 Literatuur en bronnen

Literatuur

Bergman, W., 2010: *Gemeente Haaren, Plangebied Centrum te Helvoirt, fase 3. Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (verkennde fase)*. BAAC rapport V-10.0017.

Berendsen, H.J.A., 1998. *De vorming van het land*. Van Gorcum, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2000. *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.

Bont, C. de, 1993. *'Al het merkwaardige in bonte afwisseling' Een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant*. Stichting Brabants Heem, Waalre.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhof, T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Winter, J., de, 2010: *Programma van Eisen. Helvoirt Centrum, fase 3*. BAAC PvE A-10.0175

Bronnen

Provincie Noord-Brabant, 1987. *Cultuurhistorische Inventarisatie Noord-Brabant. Gemeente Helvoirt*. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB), 2006. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*. SIKB, Gouda.

Stichting voor Bodemkartering, 1969. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000 Blad 45 West 's-Hertogenbosch*. Stiboka, Wageningen.

Stiboka / Rijks Geologische Dienst, 1983. *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000. Kaarblad 45 's Hertogenbosch*. Stiboka/RGD, Wageningen.

Bijlagen

- 1 ■ Sporenlijst
- 2 ■ Alle Sporenkaart

Bijlage 1. Sporenlijst

SPOOR	PUT	VLAK	AARD SPOOR	BEGINDAT	EINDDAT	OPMERKING
1001	1	1	LAAG NATUURLIJK			
2001	2	1	LAAG NATUURLIJK			
2002	2	1	GREPPEL	NTA	RECENT	
2003	2	1	GREPPEL	NTA	RECENT	
2004	2	1	VERSTORING RECENT			DIEPPLOEGEN/OMWOELEN
3001	3	1	LAAG NATUURLIJK			
3002	3	1	VERSTORING RECENT			
4001	4	1	LAAG NATUURLIJK			
4002	4	1	KUILEN	NTC	RECENT	
4003	4	1	GREPPEL	ROM	NTC	
4004	4	1	GREPPEL	ROM	NTC	
4005	4	1	GREPPEL	ROM	NTC	
5001	5	1	LAAG NATUURLIJK			
5002	5	1	LAAG NATUURLIJK			

Bijlage 2. Alle Sporenkaart

